

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Komenskega (Poljske) ulice št. 10.

Kako se ima z orglami poveličevati čast Božja.

Laudate eum in tympano et choro, laudate eum in chordis et organo“. Stem, da so se ustanovila pred 25 leti cecilijanska društva, bilo je to tudi za naše slovenske kraje zelo važnega pomena, in sicer v tem, da dobi cerkev dostojno lice kar se tiče orgljanja in petja. Razume se ob sebi, da poleg petja treba poveličevati čast Božjo tudi z orglami, katere so, „kraljica vseh drugih godal“. To ni samo lepo, ampak celo zapovedano je, da se moramo ozirati na zahteve gledé igranja pri službi Božji. Res, naj bi vendar enkrat do tega prišlo, ter se v tem kaj ukrenilo in zboljšalo. — Orgle imajo nalogo: 1.) v predigrji opomniti na petje, ki se ima predavati; 2.) petje spremljati brez vsake laskave olupšave; 3.) orgle morajo biti petju udane (pokorne) in ne smejo kot take nikdar spreminjati hiše Božje v posvetno dvorano; 4.) orgle morajo petje gladko ter ne preglasno podpirati ali spremljati; 5.) orgle naj petje spremljajo le z nežnimi spremeni; tako n. pr.: Gamba, Flauta, Gedackt, Salicional, Principal, sem in tam Oktav itd., à redko kedaj z mešanimi spremeni, kakor n. pr. Mixtura, Quint in več enakih; 6.) v pedalu morajo biti glasovi primerni z manualnimi; posebno pri koralu se v pedalu velikokrat pregrešijo celò dobri igralci, ki bobnajo ž njim, da je strah in s tem zgubi krasni — cantus planus — vso veljavo. Dalje je orglavčeva naloga, da napravi dostojno kadenco v taki leži, kakor jo zahteva predavana pesem. Pri mašnikovem petju naj orgle molcé, da se uho pobožnega poslušalca nekoliko odpočije. Ravno tako naj orgle med povzdigovanjem utihnejo in organistova dolžnost je, da poklekne ter okoli sebe pogleda, kaj delajo pevci v njegovem obližji. Ker naši g. organisti ravno po povzdigovanju hočejo z sladkimi umotvori ljudstvu pokazati kaj da znajo, naj si dobro zapomnijo vrstice, koje se nahajajo napisane na nekih starih orglah:

„Du spielst hier nicht für dich,
Du spielst für die Gemeinde;
Dein Spiel erheb' ihr Herz,
Sei einfach, fromm und reine“.

Med nami je dandanes že vsak škripač cerkveni organist, zna kaj ali nič, samo da pograbi par polnih akordov, pa ga koj slobodno sprejmejo. Pa gospoda moja! to ni tako. Če pomislimo, kaj da zahtevajo cerkvene orgle od prstov organista, se mora vsakemu čudno zdeti, da se še vedno nahajajo orglavci, kateri niti not ne poznajo. Toraj je to napredek v umetnosti konci 19. stoletja. Na tem mestu naj mi bode dovoljeno priobčiti preskušnjo (Organistenprüfung) pri koji so v Hamburgu leta 1727 od prosilcev zahtevali, da so morali 1.) prosto preludirati od 3—6 minut v B duru (in modo minori B); 2.) so morali na papir napisati kratek tema, in koj iz tega tema igrati celo fugo, obstoječo iz 40 taktov. No, po naših krajih se v sedanjem času kaj enakega niti v mestih in trgih ne zahteva, a na deželi še celo ne. Da je pritiskač le malo otesan, potem pa gre lahko, kakor da bi bile orgle z naj-finejšem oljem namazane. Takim „umetnikom“ pač veljajo besede: „Mit deinem Musizieren und Singen, — Kannst du die Leut' zur Verzweiflung bringen“. Gotova resnica je, da najbolj ovira dostojno reformo cerkvenega orglanja in petja nezadostno znanje naših lahko mislečih orglavcev, bodisi nekaterih cecilijancev ali proticecilijancev. Ah! kako lahko bi se na vseh cerkvenih korih „Musica sacra“ zboljšala, ako bi hotela višja cerkvena oblastva sem in tam, vsaj pri vizitacijah, čč. gg. duhovnike posebno pa orglavce poprašati, kaj in kako se izvršuje liturgična glasba z orglami in petjem. Duhovnik mora biti odločen, kadar hoče preustrojiti glasbo v svoji župniški cerkvi; ne sme se bati nasprotstva svojih faranov, temveč pogumno na delo iti ter misliti na Wittov izrek: „Zum Reformiren gehört ein Eisenkopf und gehören Eisenfäuste dazu“. — Ne bodem tukaj našteval dolžnosti duhovnika do cerkvene glasbe; ampak preidem zopet na tir, kojega sem že začetkom teh vrstic nastopil. — Dragi mi kolegi! kaj pa nam ukazuje sveta cerkev glede spremljevanja odgovorov (Responsoria), kateri so se rabili že več stoletji pred cecilijanstvom. Gotovo je vsakemu znano, kdor se bavi z liturgično glasbo, da se nahajajo respnzoriji v vsakem misalu, katere ima popevati duhovnik in njegov correspondent organist oziroma pevci. Res, mnogo mašnikov to nalogo dobro in vestno reši, a drugi zopet tako, da se Bog usmili. Da, organist, ta pa mora biti na vsak način toliko vešč, da zna koralne respnzorije z orglami dostojno spremljati. Žali Bog, da se še nahajajo take reve, koje svoji nalogi niso kos. temveč namesto odgovora nategne vse spremene, češ, „jetzt geht's los“. O! uboge blagoslovljene orgle, kolikokrat morate po nedolžnem s polnimi akordi nadomestiti človeška grla! Po mojem mnenju tak orglavec ne zasluži nikakoršne bernje, niti enega pšeničnega zrna ne. Toraj ljubi orglavci, če družega ne morete v prid cerkvene glasbe storiti, storite vsaj to, da bodete v stanu pri službi Božji mašniku pošteno odgovarjati; kajti, kdor altarcu ne služi naj tudi od njega ne živi. Da bode vsak zamogel z gor imenovanimi pozdravi poveličevati čast Božjo, naj si naroči respnzorije od Witta, Foersterja, Rennerja in več drugih. Jaz menim, da, ako orglavec hoče, zamore se navaditi koralnih respnzorij prej, nego onih akordov, koji niso v nikakeršni zvezi s hišo Gospodovo. Dobro vem, da se utegne ta ali oni iz teh vrstic norčevati, češ, da so le izmišljotine prenapetega ceciljanca. Ne, ne, niso izmišljotine, ampak gola resnica, kakor jo nas učé cerkveni ukazi, okrožnice sv. očeta Leona XIII

in mnogih škofov. Slovesno se mora protestovati, ker nekateri naši nasprotniki menijo, da mi ceciljanci sami delamo pravila za godbo v hiši Božji. A kaj še, to ni v naši moči, temveč tako moč imajo nasledniki sv. Petra v Rimu. Zato mi ceciljanci nimamo nikakoršnega pooblastila v tem oziru kaj določevati, pristavljati, še manj pa odvzeti; ampak le to gojiti, kar liturgija gledé orgljanja in petja zahteva. Tukaj jaz ne bom razjasnjeval, v katerem času imajo orgle pri službi Božji molčati; le potrudi se v roke vzeti „Cerkveni Glasbenik“, „Musica sacra“ in Krutscheka. Kakor je prijetno stanovati v hiši, koja je zunaj in znotraj lepo osnažena, ravno tako se dopada pobožnemu poslušalcu, če pride v cerkev k službi Božji ter ondi čuje lepo in gladko orgljanje veščega orglavca. Toraj orgle naj povelečujejo Boga, ne pa poslušalca ali celo orglavca samega. Vsak, ki ima z orglami opraviti, vé dobro, da se v njih nahajajo različne piščali, ene so lesene, druge cinaste ter se ločijo ena od druge po širokosti in dolgosti ter se vsled tega vendar mogočno in veličastno glasé. Predragi tovariši! v takem soglasji mora biti tudi igra na orglah; kajti raznovrstni prsti na rokah tekati morajo gladko in zmirno vsak svojo pot, prvi ne vé, kaj dela drugi, tretji, četrti in peti. Pa tudi levica naj ne vé, kaj dela desnica. Še nekaj krščanski orglavci. Ako bodemo dolžnosti svojega stanu pri vsaki orglani sv. maši natančno spolnovali, potem se nam ni bati kazni Božje, katera sledi vsakemu prelomljenju Božje in cerkvene postave. In kdo je tako predrzen trditi, da cerkvena določila gledé glasbe pri službi Božji niso tudi — cerkvene zapovedi?!

Konečno se vsi skupaj potrudimo za proslavo orgljanja in petja, sploh za vsako dobro glasbeno izpeljavo pri službi Božji; kajti potem bodemo zamogli slavno klicati: „Te Dominum confitemur!“ O Gospod hvaležni te proslavljamo.

K. Bervar.

Andrej Vavken.

F. K. A.

Vislim, da mi bo vsakdo pritrdil, ako se na tem mestu spomnim moža, ki se je veliko trudil za zboljšanje cerkvene glasbe pri nas v Slovencih, ki je precej svojih močij zlasti v mladih letih posvetil temu vzvišenemu predmetu, moža, ki se je srčno veselil vsakega napredka na tem polju.

Opomniti pa moram, da ga ne mislim opisovati na vse strani, ampak skušal bom podati skromno sliko njegovega glasbenega delovanja. Njegovih zaslug za šolo in gospodarstvo naj omenim le toliko, kolikor spadajo sem, da spoznamo razmere, v katerih je živel.

Andrej Vavken se je porodil v Planini na Notranjskem 29. novembra leta 1838. Nadarjenega dečka je poslal oče v Ljubljano, da se izobrazí. Tu je dovršil štiri razrede realke, nato pa stopil v pripravnico, da se posveti učiteljskemu stanu. — Glasba ga je že od mladih nog zanimala. Zato se je je na učiteljišču poprijel z vso dušo; ves čas, kolikor mu ga je preostajalo, porabil je za to, da se je uril v glasbi. Učitelj mu je bil dobro znani skla-

datelj K. Mašek. V kratkem času se je s pridnostjo toliko privadil, da je hodil popoldne nadomestovat k sv. Jakobu tedanjega organista. Takrat se mu je pripetila mala nesreča. Ko se je namreč nekega popoldneva med krščanskim naukom vadił „Tantum ergo“, katerega je bilo treba pozneje peti, začel je mehač — ne vem ali je bil tako navihán ali zabit — goniti meh. Ljudje so se začudili, ko so orgle zabučale, govornik je utihnil za hip, Vavken se je pa tako ustrašil, da je še potem komaj orglal. Najhujše je pa prišlo še-le pozneje, ko jih je toliko „slišal“.

Kot pevec je imel jako lep bariton. Še sedaj, ko je imel že do malega šestdeset let, je imel glas lep, čvrst, svež in krepak, kakor mladenič pri dvajsetih letih. Zato so ga nagovarjali njegovi učitelji in součenci, da naj gre po dovršenih pripravnih študijah na konservatorij izobraževat se zlasti v solo-petju. Kajti postava in glas, sploh vsa zunanost, mu je obetala lepo prihodnjost. Toda ker se je bal, da postane vojak — in to ni bila malenkost dvanajst let nositi puško — opustil je to misel in se posvetil učiteljstvu.

Kot osemnajstletni mladenič je prišel za učitelja v Cerklje. Tu še ni bilo takrat prave šole, ampak poučeval je v stari mežnariji, dokler niso sezidali novega šolskega poslopja. Ko se je razširila šola v dvo- in pozneje v trorazrednico, postal je nadučitelj. Kot učitelj se je že takoj po svojem prihodu ljudem priljubil in ta priljubljenost mu je rasla od dné do dné do tedaj, da je stopil v pokoj. In to po vsej pravici, zakaj njegova učna metoda je bila izvrstna, on ni gledal samo na to, da smo se dobro naučili predmetov, katere je predpisaval učni načrt, ampak dal je veliko več na duševno izobrazbo. Kako je znal prepričevalno govoriti, kako je znal vneti mlada srca za to, kar je dobro in lepo! Neizrečeno moč je imel do mladih src. Nikdar ni nikogar udaril; sam je pripovedoval, da se v celem svojem službovanju ni pritaknil nobenega otroka. En sam pogled — in nemirnež je bil takoj ugnan. Ako je kdo kaj zakrivil, ni Vavken nikdar zgubljal veliko besedij, na kratko ga je posvaril in ga tako pogledal, da ga je bilo, kakor so rekali, „tako pet funtov manj“, in hudobnež je bil gotovo poboljšán. Marsikdo je rekel, da bi jih raje držal petdeset na roke, kakor pa prenašal ta pogled.

Kako spoštovanje je užival pri svojih učencih, naj povzame čitatelj iz tega, da ni nikdo o njem govoril drugače kot: „učenik so rekli, gospod učenik so nam to ukazali“. Bog ne daj, da bi se bil kdo izpozabil! Vsi bi mu bili obrnili hrbet.

Toľiko o njegovem delovanju v šoli. Vrnimo se in oglejmo si ga kot glasbenika.

Skladati je začel že na pripravnici. Prva skladbica, katero je napravil, je bila neka maša, in to je pozneje nekoliko prenarejeno sprejel v prvi zvezek cerkvenih pesnij. Pokazal jo je svojemu učitelju Mašek, češ, ali je kaj vredna. Grozno sa je bal, kakor je pripovedoval, da mu jo bo Mašek izvrgel; in če bi se bilo to zgodilo, bi ne bil prijel več peresa, da bi napisal kako noto. Toda Mašek ga je prijazno potrkľjal po rami: „Le tako naprej, bode te že kaj napravili!“

Ko je prišel v Cerklje, prevzel je zajedno službo organista. Vendar pa v tej službi ljudem sprva ni posebno ugajal, kajti njegov prednik je ljudem

igral, kakor je bila tedaj splošna navada: koračnice, polke in podobne stvari, sploh tako, „da bi bil človek kar plesal, če bi ne bilo v cerkvi“, kakor mi je pripovedovala neka stara ženica, ki je takrat pela. Vavken pa tega ni hotel in tudi ni mogel storiti, zakaj tako onečaščenje cerkve se mu je zdelo popolnoma nedostojno; tako igranje je za ples in krčmo, a ne za cerkev. Ljudje so sprva godrnjali, marsikatero je moral požreti, toda ni se dal ostrašiti. Ljudje so sčasoma prišli do prepričanja, da je tako bolj prav, in kmalu jih je dobil na svojo stran.

Tudi je začel v Cerkljah prav pridno skladati. To pričajo sedmeri zvezki njegovih skladb, katere je izdal zaporedoma prva leta po svojem prihodu v Cerklje. V prvi zvezek je vzprejel nekaj skladb drugih skladateljev, tako Haydn-ovo mašo „Pred stolom“, nekaj Belarjevih i. dr.

V prvem zvezku se nahajajo različne pesmi: mašne, Marijine, obhajilne, božične. Zlasti se odlikujejo Marijine po svoji nežnosti in milobi. Ostalih šest zvezkov obsega edino le njegove skladbe raznega značaja. Razdeljene so tako, da obsega vsak zvezek pesmi jednakega značaja.

Najlepše so gotovo tudi tu Marijine. Iz njih odseva vse skladateljevo pobožno, za Marijo goreče srce. Tudi velikonočne in božične jako lepo izražajo veselje, vendar ne nebrzdano in nedostojno, ampak nekako slovesno, vzneseno.

Splošno so njegove skladbe bolj veselega nego resnega značaja, vendar pa so dostojne. Zato so se tudi hitro razširile in priljubile, zlasti majnikove. Seveda, ako kdo hoče, jih tudi lahko naredi preživahne, zakaj marsikaka skladba, ki je sicer popolnoma cerkvenega značaja, se dá hitro preurediti v valček ali kaj podobnega; treba je le vzeti nekoliko hitrejši tempo in primerno harmonizacijo. O tem se lahko vsakdo sam prepriča. Vavknove skladbe naj se pojó raje malo bolj počasno kakor prehitro, zakaj še-le tedaj pokažejo svojo lepoto. Zato je tudi on sam jemal precej počasen tempo.

Pa niso samo té skladbe Vavknove, zakaj precej jih je pustil v rokopisu. Tudi je imel, če se ne motim, v rokopisu latinsko mašo.

Razven cerkvenih skladb ima Vavken tudi dva zvezka posvetnih z naslovom: „Glasi Gorenjski“. Tu so zastopani moški zbori in samospevi s spremljanjem klavirja. Med prvimi mi najbolj ugajata naslednja dva: „V štiridesetem letu“ in „Lovska“. V prvem je jako dobro karakterizovan spomin na pretekla leta, ki so tako hitro zbežala, v drugem pa nam slika skladatelj veselo življenje lovcev, ki se podé za divjačino. Med samospevi je najboljši: „V mlinu“. Spremljanje izvrstno posnema klopotanje koles, razbijanje stop, n. sploh se sliši ves ropot, katerega napravlja mlin. Tudi je še par drugih jako dobrih, toda vseh ne morem omenjati.

Melodija pri njegovih skladbah teče gladko, harmonizacija pa je z večine priprosta, kakor je bilo tedaj sploh v navadi, a je povsem pravilna.

Vse omenjene skladbe, razven rokopisov, so izza njegovih mladih let, zakaj pozneje je prevzel obširno županijo, katero je izvrstno vodil nad trideset let. In ta mu je dala toliko dela, da je za glasbo dobil le prav malo prostega časa. Pri tolikem napornem delovanju seveda tudi ni mogel nadaljevati teoretičnih študij. Zato se je večkrat hudoval sam nad seboj, češ, da se je vtaknil

v to županstvo, ki mu ne napravlja drugega kot sitnosti in delo. Kljub temu pa se pri njegovih poznejših skladbah (katere je seveda obranil v rokopisu) pozna napredek tudi v teoretičnem oziru. Zadnja leta je tudi precej prejšnjih skladb predelal, češ, „da dobé malo bolj praznično obleko“. Sam je večkrat izrazil željo, zlasti zadnja leta, da bi dobil toliko časa, da se znova poprime glasbene teorije: „Kadar pustim to županstvo, in to čim preje bo mogoče, se bom poprijel z vsemi močmi glasbe; še enkrat bom predelal temeljito vso glasbeno teorijo in potem bom vžil nekaj veselih ur.“

Med cerkvenimi skladatelji je najbolj cenil genialnega dr. Fr. Witta. Njegovih duhovitih, originalnih, gladkotekočih skladb ni mogel nikdar prehvaliti.

Med posvetnimi skladbami Foersterjevimi mu je najbolj ugajal: „Mladi mornar“, in njegovo najnovejše delo: „Domu“.

O zadnji je rekel, da je ni zlepa skladbe, ki bi bila tako premišljeno sestavljena. Med cerkvenimi ne vem, katera mu je bila najbolj všeč, toliko vem, da mu je bil „Veni sancte“ izmed enakih skladb najljubši.

Vavken pa ni samo skladal, ampak on je tudi kot pisatelj deloval za povzdigo cerkvene in posvetne glasbe. V „Učiteljskem Tovarišu“ nahajamo precej spisov iz njegove roke. Izpod njegovega peresa so prihajale dobre, zanesljive ocene različnih skladb, ki so izšle tista leta. Seveda mu je tudi pri tem delalo nápotje županstvo, tako da je moral sčasoma vse to opustiti.

Vavken je slovel daleč na okoli kot izvrsten organist, in to po vsej pravici, zakaj orglam je znal vdahniti življenje; tako izbornega orgljanja res ni bilo v „devetih faráh“ na okoli. Igral je najraje s polnimi akordi, veličastno, zlasti o velikih praznikih. Registrovati je znal vrlo dobro, zlasti kadar je igral kak trio. Pri poigranjih je rad porabil pedalni ton in pri tem je delal kombinacije, da se je bilo res čuditi. Sploh je imelo njegovo orgljanje v sebi nekaj posebnega, nekaj originalnega; večkrat je rabil tako drzne in nove zveze, da ga je moral človek občudovati.

Pri vsem tem pa je bil Vavken prijazen, skromen, često še preveč. On se ni „postavljaj“ s svojo glasbeno izobrazbo, ampak je bil vselej nevoljen, ako ga je kdo hvalil, češ, kaj bi kadil, kjer ni potreba in se ne gre. V svojem zunanjem življenju je bil priljuden, zato ga je tudi vse ljubilo; kdor ga je poznal, moral ga je spoštovati. On je bil res mož, mož brez madeža. V spolnovanju svojih dolžnostij je bil vesten in natančen, zato ga je doletelo tudi najvišje odlikovanje: presvetli cesar ga je odlikoval z zlatim križcem za zasluge.

Kolika je bila njegova priljubljenost, se je pokazalo o njegovi smrti dné 16. aprila letošnjega leta. Komaj se je izvedela žalostna vest, da je izdihnil svojo blago dušo, že so začeli ljudje od vseh strani vreti skupaj „ga kropit in molit“; tako so šli zlasti zvečer kakor k „božjemu grobu“. Zvonilo mu je po vseh podružnicah njegove županije. K pogrebu pa, dné 18. aprila, se je zbralo enajst duhovnikov, župan stolnega mesta Ljubljane, okr. glavar, precej učiteljev in mnogo druge odlične gospóde. Domača fara je prišla vsa. Marsikakemu trdemu možaku so stale solze v očeh, ko se je zgrnila ruša nad njegovo rakvijo, marsikdo si ga je želel nazaj; sploh se je govorilo: takega moža, takega poštenjaka, tako vernega, tako pobožnega ne bo zopet zlepa imela cerkljanska občina na županskem stolu.

Pač si je postavil lep spominek v človeških srcih; še pozni rodovi se ga bodo spominjali in želeli miru njegovi blagi duši, postavil si je nerazrušljiv spomenik s svojimi napevi. Ko bo že izginil kamnati spomenik z njegovega groba, bodo se še vedno razlegale njegove pesni po slovenski zemlji v čast Bogu in nebeški Kraljici.

Riharjeve pesmi.

Spisal L. Arh.

Danes je bilo lepo v cerkvi; peli so pesmi, kakor smo jih mi svoje dni. To povzdigne človeka, gre mu kar v kri in nemogoče je, da bi ostal mrzel. Dà, dà, stara vera in stari denar ter stare pesmi, to je še vedno najboljše! – Tako mi je pravil star mož neko nedeljo, ko sva šla skupaj iz cerkve. Pritrdil sem mu gledé trditve, da je bilo lepo pri maši, ker petje je bilo lepo, da sem bil res ginjen.

Gotovo se je tudi tebi že kdaj tako godilo, dragi bralec, in moral si priznati velik vpliv onih pesmi, katerim ljudje pravijo „stare“. Odkod pride, da so te „stare“ pesmi (z malo izjemami vse Riharjeve) tako priljubljene ljudstvu? Da si moremo razlagati toliko popularnost Riharjevih pesmi, treba nam je poznati razmere, v katerih je nastopil.

Revno je bilo s petjem po naših cerkvah pred Riharjem. Kakega boljšega komponista ne poznamo; pesmi nimamo nič iz one dôle, ki bi imele kaj umetniške veljave. Organisti so sami skladali in vglasbavali pesmi; po boljših farah je bila še celo dolžnost organistova, narediti za vsak večji praznik novo pesem. Ljudje so hoteli tako, in organist je moral ubogati, sicer bi mu pretila slaba pri biri. Lahko si mislimo, koliko biserjev (!) so spravili na svitlo taki po sili pesniki in komponisti! Znane so mi besede božične pesmi, katero priobčim tu v zgled vsem pesnikom, ki trpé na pomanjkanju fantazije. Glasi se tako-le:

Čujte, čujte, kaj vam pa jaz povem:
 Betlehemska štal'ca gori!
 Angelci dromlajo
 Tičice lépo pojo
 Kukovica prav: kuku,
 Jaz bom tudi veselo zapel! *)
 Škoda, Jaka, k' si slep,
 K' ne vidiš Ješčka, kako je lep.
 Gregorček ti moj,
 Ti pa „glorijo“ zapoj!

Že iz besedij se lahko vidi, kakšen je moral biti napev.

Najbolj znana izmed pesmi predriharjeve dôle je pesem o „šmarskem šomastru“. Ker je znana med vsem slovenskim narodom, naj jo zapišem na

*) Kukovica je imela na sv. večer precejšno ulogo na orglah, menda zato, ker se dá kukanje lepo na orglah posnemati. Druge ptiče pa so posnemali otroci s „tički“ tako, da je bil v cerkvi prav majnikov večer na Sveti večer. Sedaj je menda ta razvada že povsod odpravljena. Saj je že tudi skrajni čas. Cerkev je le cerkev, in tudi na Sv. večer se moramo vkljub vsemu veselju vsaj tako spoštljivo v cerkvi obnašati kot druge praznike.

tem mestu. Potrudil sem se, da sem jo dobil kolikor mogoče izvirno. Sestavil sem jo iz dveh inačic. Eno sem zapisal doma, drugo mi je poslal prijazni gospod zlatomašnik, duh. svétnik J. Kerčon, župnik v Predosljih, za kar mu izrekam najsrčnejšo zahvalo. Nastala je pesem tako-le (po pismu gosp. Kerčona:) „Šomašter“ je Matevž Kračman. Služboval je v Šmarji pod Ljubljano in je bil v letih 1831 in 1832 moj prvi učitelj. O svojem času, ko še ni bilo Riharja in drugih pesnikov ter skladateljev, je slovel on na Dolenjskem kot eden najboljših pesnikov in skladateljev. Mnogokrat je sestavil iz vsebine pridige pesem kar med pridigo, izmislil precej napev in zapel potem pri maši „solo“. Se vé, da bi tista pesem ne mogla prestatí v nobenem oziru sedanje kritike, toda ljudje so jo radi poslušali. Toliko o osebi in zmožnosti „Šmarskega šomaštra“. Leta 1831. mu je umrl posebno ljubljeni sin Francel, in tudi hčerka Manica. Jaz sem še videl napis na njunem grobnem križu na Šmarskem pokopališču. Francelna so spravili nekateri mogočneži (menda župnik, op. pis.) k vojakom, kjer so ga sprejeli med godce. A kmalu je umrl. V žalostni spomin na ljubljenega sina Francelna in hčerko Manico je zložil žalostni oče sledečo pesem, (katero je pel za ofertorij pri črni maši za ranjka svoja otroka):

- 1.) Iz Šmarje ta šomašter tak je govoril:
Kdo me bo v žalosti zdaj pregovoril.
- 2.) Jen'ga sina sem imel pa sem ga zgubil,
Revni soldaški stan ta ga je umoril.
- 3.) H kruhu soldaškemu so ga pahnili,
Jeni so z naglostjo to naredili.
- 4.) Francel je bil muzkont, z muzko se ciral,
Švoh je u prsih bil, pa se je frderbal.
- 5.) Francel je bil soldat komaj pol leta,
Jel je slove jemat od tega sveta.
- 6.) Zdaj pa bolan leži milo zdihuje,
Manica pri njem kleči in ga miluje.
- 7.) Francel dva in dvajset let lepe mladosti,
Manica pa sedemnajst, to še ni dosti.
8. Staršem je roko dal, v večnost se spustil,
Svojim nasprotnikom vse je odpustil.
- 9.) Škoda za orgelce, ki so se glasile,
Ko bodo ročice u grobu zdaj gnile.
- 10.) V miru počivaj preljubi moj Francel,
Manici pa Bog daj ta nebeški krancel.
- 11.) Zdaj bosta v zemlji skupaj počivala,
Na poslednji dan od smrti spet vstala.

Ljudje so bili zelo ginjeni; vsa cerkev je jokala tako, da je žalostni oče komaj dokončal svojo pesem. — Napev je tako znan, da ga ni treba tukaj napisati.

Kake nesmisli in neumnosti so spravili na kor ti pesniki in komponisti, nam pričaj sledeča zgodbica, katero sem bral v enem „Cäcilien-Kalender“:

Nekje na nemškem Češkem je pel organist na praznik svetega Janeza Nepomuka vsako leto to-le pesem:

Heil'ger Nepomucenus, heil'ger Nepomucenus,
 Der du hast müssen
 Dein Leben einbüßen
 Im Moldau Fluss.

Neko nedeljo (bila je ravno sv. Katarina) je mislil in mislil, kje bi dobil kako pesmico o tej svetnici. Kmalu jo ugame bistra glava! Na misel mu pride prelepa pesmica o sv. Janezu — in rešen je iz zadrege. Raz kor je donel sledeči krasni spev na čast sv. Katarini:

Heiliger Katharinus, heiliger Katharinus,
 Der du hast müssen
 Das Leben einbüßen
 Im Moldau Fluss!

Upajmo, da mu je podelila sv. Katarina ono, česar jo navadno prosimo! Da so se tudi po naših krajih dobili taki bistrourneži, ni dvoma. Organist si je napravil pesmico in napev, ime svetnika ali svetnice pa spreminjal, in bil je preskrbljen za celo leto. Če je bilo tako ravnanje vredno hiše Božje, je seveda drugo vprašanje.

Tako je bilo torej cerkveno petje po naših krajih pred Riharjem. Čveteroglasno postaviti kako pesem niso znali, pisali jih niso nič, (saj nôt ne); organist se je naučil najprej sam, potem pevke, in dobro je bilo. (O latinskih mašah ne govorim, ker jih menda na deželi niso veliko peli.) Zato se zdi še danes nekaterim ljudem, da je bolj umetno peti brez nôt, iz glave, česar ne zna vsak, kakor pa gledati v note in peti, kar bi še vsak znal.

Ko je začel Rihar skladati in jel svoje pesmi tudi lično tiskane pošiljati med svet, je ustregel zelo organistom. Kupovali so si pesmi in jih peli, tako da so se kmalu razširile med ljudstvom. Lepi, lahki in ušesom prijetni napevi so ugajali ljudem, da si niso več želeli kompozicij drugih organistov. Rihar je postal ljubljenec naroda, njegove pesmi so postale narodna last, prešle so ljudem v meso in kri. Znal je pa tudi zadeti pravo struno v svojih pesmih. Kako različnega značaja so njegove pesmi! Božične so ljubko-vesele, sledé jim resno-žalostne postne in tem veličastne, mogočne velikonočne. Marijine pesmi imajo bolj ali manj lepe napeve, ravno tako tudi različne pesmi na čast svetnikom.

Iz tega je razvidno, kolike zasluge ima Rihar za cerkveno petje; odpravil je raz kor godce, ki so delali nečast Najvišjemu, igrajoč iste polke in „štajriš“ v cerkvi, kakor na plesišču, kar pač ni povzdigovalo duha k Bogu, temveč kam drugam.*) Vpeljal je lepo, vbrano, čveteroglasno petje in tako spodrnil s svojimi kompozicijami pesmi, nevredne hiše Božje. Veliko je storil za čast Božjo. Namen in smoter je imel torej Rihar isti, kakor ga ima Cecilijino društvo: vpeljati v cerkev petje, vredno hiše Božje. Gotovo bi bil on cecilijanec, vnet cecilijanec, ker je tako gorel za čast hiše Božje.

*) Isto velja še sedaj o godbi pri procesijah. Če že igra godba, naj igra melodije, svetih pesmi, (n. pr. Ribarjeve, ali druge, saj jih je nebroj nalašč v ta namen), ne pa iste koračnice, kakor takrat, ko gredó vojaki na vaje, ali pri mirozovu. Saj vendar igra godba pred Najsvetejšim, in tu naj bo kaj drugače, kakor na vajah!

Sedaj pa nastane vprašanje: Dobro, če ima Rihar toliko zaslug za cerkveno petje, zakaj ga pa ne marate cecilijanci, zakaj zametujete njegove skladbe? Le počasi, prijatelj! Kdo ne mara njegovih skladb? Kdaj je še bilo v Cerkvenem Glasbeniku, glasilu cecil. društva rečeno, da so Riharjeve skladbe za nič, ne-vredne cerkve? Mogoče, da se je kak posameznik izrazil malo bolj nepovoljno o njih, a društvo kot tako nikoli. Zakaj jih pa ne požete n. pr. na Sv. večer, na Veliko noč, ko človeka tako povzdignejo in navdušijo? Zato, ker jih ne smemo, ker sv. Cerkev tega ne dovoli. Pri peti sv. maši se mora peti latinsko v s e, tako zahteva sv. Cerkev, in mi jo moramo ubogati brez ugovaranja. O tem se je že toliko pisalo, da se mi zdi škoda vsake besede, še kaj dokazovati. Kdor ima ušesa za poslušanje, naj posluša. Kdor pa trdi vedno v enomer svojo pesem in si ne dá nič dopovedati, temu ni pomagati!

Pa vendar le malo ali celo nič Riharjevih ne požete tudi pri neslovesnih mašah, kjer se poje slovensko! Dà, to ti priznam. A vzrok temu je: 1.) da je premalo Riharjevih pesmi med ljudmi, namreč nôt; organist jih ne more igrati in jih učiti, — ker jih nima. 2. Vse pesmi Riharjeve tudi niso enako dobre in enake vrednosti. Vsakemu svoje! Nekaterim ni ničesar očitati tudi iz strogo cecilijanskega stališča, druge so pa zopet malo ali prav malo vredne. To so vzroki, radi katerih se opuščajo Riharjeve pesmi. Kako odpravimo te ovire?

Pred vsem je živa potreba, da se izdadó na novo Riharjeve pesmi. Najbolj praktično bi bilo, da se loti tega dela veleč. gosp. župnik Aljaž v Mohorjevi pesmarici. Na ta način bi prišle pesmi najbolj gotovo in najbolj po ceni narodu v roke. A katere pesmi naj se vsprejmó v pesmarico? One, katere so dobre in znane med narodom. Gospod-zbiratelj bi se pač moral obrniti na organiste po več krajih, ki bi mu poročali o pesmih, znanih v njihovem kraju, bodisi Riharjevih bodisi drugih skladateljev. Na ta način bi sestavil imenik onih pesmi, ki so razširjene med ljudstvom. Popravljeni bi se ne smele preveč, da ne izgubé svojega značaja.

Vpeljejo se lahko zopet med narod (oziroma poživé) tako, da se spóje vsak praznik pred ali po peti maši, pred ali po litanijah ena, dve kitici pesmi dotičnega praznika. To je dovoljeno, ker le pri (bolje: med) sv. mašo se mora peti vse latinsko. Je pa to tudi velike važnosti za ljudstvo. Smelo, a gotovo ne neopravičeno trdim, da je v tem kos narodnega življenja in verskega čutenja. Govorim iz skušnje. Kolikokrat sem že čul Riharjevo pesem dotičnega praznika peti po maši doma, „ker jo v cerkvi niso“. Narod čuti potrebo tega, da dá s pesmijo duška svojemu čutenju in da se sam dene v ono veselo navdušenje, katero zahteva praznik.

Narod hoče kruha, dajmo mu ga. Velikega pomena je to i v verskem i v narodnem oziru. Mesto klafarskih, malo ali nič vrednih, iz tujine k nam zanesenih „pesmi“, bodo donele lepe, pobožne pesmice Bogu v čast in ljudem v veselje. Koliko dobrega bi se naredilo s tem! Drugič je Rihar naše gore list, Slovenec. Ne zanemarjajmo del svojih bratov, to nam vелеva narodna dolžnost. Torej na delo, na pravo narodno delo!

Dr. Francišek Ks. Witt.

V spomin desetletnice njegove smrti napisal L. Arh.

(Konec.)

Fvgusta in septembra istega leta je popotoval. Pri tej priložnosti se je seznanil z mnogimi glasbeniki (Greith, oče in sin v St. Gallen) in se še bolj utrdil za boj proti trivijalnemu, nespodobnemu petju v cerkvi, kakoršnega je slišal dovolj po mestih in po deželi.

Z veliko vnemo je govoril na katoliškem shodu v Inomostu 1867 o pravi cerkveni glasbi, popisujoč globok njen propad. Vsi njegovi predlogi gledé zboljšanja cerkvenega petja so bili sprejeti. Odklonili so le predlog, naj se ustanovi društvo, kojega skrb in naloga bi bila, razširjevati pravo cerkveno petje, češ, da je že dosti društev za cerkvene umetnosti. Ideje njegove so pa prodirale vedno bolj in bolj in se razširjale; tudi število naročnikov njegovemu listu se je množilo.

1868 je jel izdajati list „Musica sacra“, ker mu „Fliegende Blätter“ niso več zadostovali in ker je želel, da bi dobivali naročniki vsaj vsakih 14 dnij cerkveno-glasbeni list.

Ker so mu v Inomostu odklonili predlog gledé ustanovitve društva za gojitev in pospeševanje cerkvene glasbe, lotil se je tega podjetja sam, kar na svojo roko. „Fliegende Blätter“ so prinesle v 10. številki 1867. načrt in pravila, katerih konec se glasi: „Muth, Muth! Wer Grosses erreichen will, muss die Hand an's Werk legen! Es liegt in uns das Bedürfnis, uns die Hand zu reichen zum Bunde, zusammen zu wirken. Und — mögen alle es wohl bedenken, wir sind in unserem Vereine völlig unabhängig, die Kunst muss frei bleiben. Unsere Norm sind allein die Prinzipien der echten, katholischen Kunst. — — — Die Förderung der Kunst allein führt und hält uns zusammen: mit Ausschluss des Egoismus, aller Parteisucht wollen wir diesem grossen Ziele uns selbst, unsere Kräfte zum Opfer bringen.“ Do 1. junija 1868 se je oglasilo 330 udov, ki so izvolili Witta začasnim predsednikom, Hallerja blagajnikom in vikarja M. Sturma tajnikom. Začetkom septembra istega leta je predstavil Witt, ki je postal mej tem pravi predsednik, svoje društvo 500 udov na 19. glavnem shodu katoliških društev vse Nemčije v Bambergu. V svojem govoru je poudarjal, da je namen društvu truditi se in delati na to, da se izpolnujejo cerkvene postave gledé petja v hiši Božji.

Cecilijino društvo — tako so je imenovali — je že po svojem namenu cerkveno, in se je podalo kmalu po ustanovljenju pod cerkveno varstvo. Papež Pij IX. piše v pismu z dne 12. avgusta 1869 o njem: „Pium studium meritis prosequimur laudibus“ (hvalimo dobro prizadevanje s zaslužno hvalo) in mu je podelil tudi svoj blagoslov. Na prošnjo, podpisano od 29 škofov, ki so bili na vatikanskem cerkvenem zboru v Rimu zbrani, priznala je sv. Cerkev društvo za dobro, in 1. maja 1871 je potrdil kardinal Antonio de Luca Witta za predsednika. *) Tudi sedanji papež Leon XIII. ga je sprejel v avdijenci 1878

*) 2. sept. 1873 mu je podelil sv. oče naslov: doktor filozofije; 2. febr. 1880 ga je imenoval kardinal de Luca častnim kanonikom.

18. novembra, in mu rekel: „Voi avete fatto gran bene riformando la Musica sacra; bisogna che io vi dica una parola di incoraggiamento, e desidero che tale riforma si estenda sempre più per tutte le Diocesi.“ (Veliko dobrega ste naredili zboljšanjem cerkvene glasbe; zato Vas ohrabrujem in želim, da se ta reforma vedno bolj razširja po vseh škofijah).

Koliko truda in dela je imel Witt z društvom, čegar duša je bil, si lahko mislimo. A dosegel je, kar je želel: društvo je bilo in je središče množ, ki se brigajo in skrbé za liturgično glasbo. Društvo je napravljalo večkrat glavne shode, kjer naj bi se mojstersko izvajalo cerkveno petje in se tako pokazalo poslušalcem, da navdušenje za sveto stvar ni le na papirji in na jeziku, temveč da se dá stvar tudi v dejanju izvršiti. Witt je vodil zборе na 6. takih shodih in je kar očaral navzoče s finim predavanjem starih klasikov. Kritiki, izobraženi muziki — so vsi polni hvale o njegovem tolmačenju korala in starih cerkvenih skladateljev.

Koliko dela je imel z vrejevanjem svojih listov, „Fliegende Blätter f. kath. K. M.“ in „Musica sacra“, katere je večinoma sam spisaval! V teh listih najdeš vse, kar se tiče cerkvene glasbe: članke in razprave o estetiki, zgodovini cerkvene glasbe, o liturgiji, imenitne in temeljite kritike o vseh važnih skladbah, kakor jih je znal pisati le Witt, ki je bil tudi referent za društveni katalog. A neutrudljivemu možu nista zadostovala njegova časopisa. Pisal je še v druge, zlasti znanstvene novine in branil svoja načela po političnih listih.

Kaj naj povem o Wittu kot skladatelju? Njegove kompozicije se pojó po vsem svetu, po stolnicah in revnih cerkvah na deželi. Njegov „Hvaljen bodi Jezus Kristus“, prestavljen v mnoge jezike, je znan in priljubljen vsakemu prijatelju glasbe. Odlikujejo se njegove skladbe po duhovitem izraževanju teksta. Samostojnega postopanja glasov in kontrapunktične oblike se je naučil pri starih klasikih. Če se oziramo na število del, zložil je 51 opusov. Skoro vsak opus pa ima še pripisane črke *a*, *b*, večkrat tudi *c*, kar nam pové, da je dotično delo prirejeno za moški ali mešani zbor, jednoglasno z orglami, i. t. d. Koliko s številkami nezaznamovanih kompozicij ima v prilogah „Fliegende Blätter“ in „Musica sacra“, v Oberhofferjevi Ceciliji in po raznih zbirkah! Tiskanih je 50 maš, 12 litanij, 5 Tedeum, 23 Pange lingua in nad 600 latinskih in nemških motetov. Seveda niso vse kompozicije iste vrednosti, kar je nemogoče pri toliki množini, a večina ima stalno vrednost in bo vedno veljala kot vzor cerkvene glasbe po volji sv. Cerkve.

Kadar je imel kaj časa, šel je na potovanje, dirigiral petje po cerkvah, govoril o nalogi prave in kazal napake navadne cerkvene glasbe. Od 23. septembra do 13. oktobra 1872 je poučeval v St. Gallnu na naučnem tečaju za organiste in dirigente.

Kako je gorel za čast Božjo, nam kaže prizadevanje, ustanoviti v Rimu „Scuola Gregoriana“,*) in tako vplivati na reformo cerkvene glasbe v večnem mestu. Iz Rima, je dejal, kjer je središče vse Cerkve, kjer je toliko dijakov iz vsega sveta, se bo razširila cecilijanska ideja na vse kraje, ne pa iz Nemčije.

*) Glej „Scuola Gregoriana“ v Rimu. Spisal dr. A. Karlin. Cerkv. Glasb. 1894, št. 1.

Načrtal sem le približno delovanje Wittovo v cerkveni glasbi. Že iz tega malega poskusa se razvidi, koliko je on storil za to. 20 letni trud velikega reformatorja ni bil zastonj. Svoj namen, za katerega je deloval kot predsednik cecilijinega društva za nemške dežele, kot pisatelj in vrednik, skladatelj, dirigent, potovalni učitelj, kot ustanovnik „Scuole Gregoriane“ je videl že sam deloma uresničen. V mnogih cerkvah se poje dostojno, čisto in primerno sv. opravilu. Ideja njegova si je osvojila in si osvaja svet! Nam naj bo vedno pred očmi blagi vzorni mož, ki je iz čiste ljubezni do svete stvari žrtvoval vse svoje moči sveti glasbi. Naj živi njegov duh vedno mej nami!

D o p i s i.

Ljubljana. (Po preskušnji na orglarski šoli). — Kakor običajno, zaključila je orglarska šola Cecilijinega društva tudi letos šolsko leto s preskušnjo dné 14. julija. Vdeležilo se je je poleg nekaterih bližnjih sorodnikov orglarskih učencev tudi nekaj bivših gojencev te šole in drugih prijateljev cerkvene glasbe. Obiskovalo je letos šolo do 20 učencev, a le eden je dobil izpustnico; nekateri pa bodo delali izpit še le prihodnje leto. Večina sedanjih učencev je obiskovalo orglarsko šolo še le prvo leto; a ravno zaradi tega morali smo se toliko bolj čuditi vspehom, katere so dosegli z njimi njihovi vrli učitelji, g. A. Foerster (za harmonijo, modulacijo, kontrapunkt, klavir in orgle), g. J. Gnejzda (za liturgiko) in g. P. Angelik Hribar (za koralno in figuralno petje, klavir in orgle).

V kratki dobi, katero prebijejo učenci na orglarski šoli, se kajpada ne more vsa ogromna tvarina obravnavati tako temeljito, kakor bi bilo želeti; podá se velikoveč učenecem le nekaka podlaga, na kateri naj bi potem sami dalje zidali. Kakor je bilo videti iz preskušnje, seznanili so se učenci — kar zadeva liturgiko — s posameznimi deli slovesne in črne sv. maše in s poglavitnimi cerkvenoglasbenimi določili. Ker je to polje zelo obširno, razume se samo ob sebi, da se mora vsakdo še sam nadalje izobraževati ter pridno prebirati „Cerkv. Glasbenik“ in druge knjige, katere obravnavajo to tvarino. Vsak organist mora najprvo dobro vedeti, kaj sv. cerkev hoče in želi, da bo mogel potem tudi res izpolniti voljo in željo sv. cerkve. — Iz nauka o harmoniji, modulaciji, kontrapunktu in fugi naučili so se učenci seveda le bolj poglavitnih rečij; a za tako kratek čas je to velik vspeh. Da se to polje ne da tako hitro temeljito obdelati, mora priznati vsakdo, kdor ima le kaj pojma o tem obširnem predmetu. — V koralu pokazali so nekateri učenci precejšnjo vajo. V koralnem kakor tudi v figuralnem petju izurijo se učenci praktično pač najbolj na tukajšnjem frančiškanskem kora, kjer večinoma sodelujejo pri službi Božji. Iz repertoara istega kora zapeli so za poskušnjo tudi „Kyrie“ in „Gloria“ Wittove maše v čast sv. Luciji. — Slednjic so pokazali učenci, da so se tudi pri klavirju in orglah pridno vadili med letom. Seveda ne stori človek v tem oziru nikdar dovolj; kolikor več vaje, toliko boljše. Poznam izbornega organista, kateri je nekdanj tudi obiskoval orglarsko šolo; a ko je dobil spričevalo sposobnosti, ni mislil, da je sedaj v glasbi že zadostno izobražen. Ne, sedaj še le se je začel z veliko vztrajnostjo sam urediti v teoriji in v praktičnem igranju. Mnogokrat ga je celo polnočna ura našla pri spisovanji not ali pri harmoniju. Zato pa se je povspel precej nad navadni nivó naših orglavcev, da ga smemo sedaj prištevati boljšim našim organistom in cerkvenim skladateljem.

Zares, „vse doseže, kar mu drago“, kdor ima vztrajno, jekleno voljo. In tako trdno voljo, združeno z vztrajno pridnostjo želim vsem onim, kateri obiskujejo orglarsko šolo. Gotovo se bodo tudi oni povzdignili precej višje, nego je večina naših organistov; v čast bodo orglarski šoli in mili naši domovini, kajti s ponosom reklo se bo lahko o njih:

„Taka glava korenine
Je slovenski oratar.“

F. F.

Ljubljana. (Nove dr. Zupančeve orgle). — „Cerkv. Glasbenik“ rad poroča o novih cerkvenih kompozicijah naših domačih skladateljev; prav se mi pa zdi, da seznanja svoje bralce tudi z novostmi na polji domačega orglarstva. Naši vrli orglarski mojstri (govorim namenoma v množini, ker mi Slovenci — hvala Bogu — lahko tako govorimo) postavijo tu pa tam kake nove orgle, in želeli bi bilo, da bi vselej poročal kdo o tem našem društvenemu glasilu in orgle nekoliko opisal. To bi bilo važno tudi za poznejšo zgodovino našega orglarstva. Iz tega stališča poročam tudi jaz o novih dr. Zupančevih orglah.

Ako imenujem te orgle „dr. Zupančeve“, naj nihče ne misli, da je vstala med nami kaka nova trdka s tem imenom. Ne, orgle, o katerih govorim, izdelala je naša stara, dobro znana trdka Goršičeva kot opus 66. Smemo pa po pravici imenovati te orgle dr. Zupančeve, ker jih je na svoje stroške naročil pokojni notar dr. Jernej Zupanc in sicer za svoje rojstno župnijo Št. Lenart nad Škofjo Loko.

Orgle, katere se bile dlje časa postavljene na ogled pri orglarskem mojstru g. Fr. Goršiču, niso sicer velike, a zadostovale bodo popolnoma za malo cerkvico, kateri so namenjene. Izdelane so na stožke in imajo en sam manual ter le 9 pravih izpremenov. Dispozicijo teh orgel moramo imenovati jako srečno, ker kljub malemu številu izpremenov, napravi izurjen orglavec lahko lepe kombinacije; tudi „pleno“ glasi se kaj krepko. Toda najraje napišem tu dispozicijo samo:

1. Principal 8',	
2. Gamba 8',	Sklepniki:
3. Votla flavta 8',	a) Pedalni sklep.
4. Dolce 8',	b) Oktavni sklep.
5. Voix celeste 8',	
6. Octava 4',	Zbiralniki.
7. Mixtura (dvo-trojna),	
8. a) Subbas 16',	a) Forte.
8. b) Subbas piano,	b) Tutti.
9. Violoncello 8'.	

Večjega pomena, kakor orgle same, zdi se mi pa to, da jih je dal napraviti lajik dr. Zupanc in sicer popolnoma na svoje stroške. Na kaj takega pač ne naletimo pogostoma. Blagi pokojnik želel je zelo, da bi mogel v domači cerkvici sam slišati svoje orgle. Zato je priganjal mojstra Goršiča, naj hiti z delom; rekel mu je rekoč: „Ako jih ne izdelate do velike noči, jih nikdar ne bom slišal, ker bom umrl.“ Žal, da je bil g. Goršič preobložen z drugim delom in ni mogel ustreči blagi želji gospoda notarja. Dr. Zupanc res ni slišal svojih orgel, ker ga je Bog prejje poklical v večnost, nego so bile orgle izdelane. Toda upamo, da posluša sedaj še vse lepše glasove v nebeškem Jeruzalemu. Postavil si je pa blagi pokojnik s temi orglami pač najlepši spominek; njegovi rojaki se ga bodo hvaležno spominjali, kadarkoli se bodo glasile njegove orgle, in pri vsaki službi Božji sodeloval bo po svojih orglah tako rekoč tudi sam. —

Tu ne morem si kaj, da bi ne pristavil k temu blagemu činu kratke opazke. Ali bi ne bilo dobro, ko bi našel blagi pokojnik še kaj posnemovalcev? Pač se sliši včasih, da daruje kdo večjo ali manjšo svoto za cerkvene potrebe, da se spominja kdo v svoji oporoki cerkve v obče; ali skoro nikdar ni slišati, da bi se kdo izrečno spomnil tudi cerkvene glasbe. In vendar kako potrebno bi bilo to marsikje, zlasti še pri nas na Slovenskem! Tu potrebujejo novih orgel, tamkaj nima orglavec zadostne plače, zopet drugje ni dovolj preskrbljeno za cerkveni pevski zbor. Kako dobro delo bi storil, kdor bi kaj daroval ali v oporoki zapustil v take plemenite namene! Na ta način postavil bi si človek najlepši spominek, ker dolgo dolgo po smrti bi se ga ljudje hvaležno spominjali pri službi Božji, a tudi sam bi po svojem dobrem delu še dolgo po smrti poveličeval Boga ter z verniki sodeloval v večjo čast Božjo.

Bodi ta opazka nekak „téma“ za premišljevanje temu in onemu, katerega je Bog obilnejše obdaroval s časnim premoženjem in želi to obrniti v kak dober namen. Naj bi pač tako premišljevanje obrodilo kaj praktičnega sadu in nam obudilo še mnogo Zupancev!
F. F.

Iz Celja. — (Nova cerkvena skladba.) Ravnokar je izšla latinska maša op. 67, koju je zložil naš mojster g. Ant. Foerster v čast sv. Alojziju. Imenovana skladba je vrejena za četiri moške glasove ter zna dobro ugajati tudi onim pevcem, kateri niso posebno izvežbani. G. F. se je tem potom zopet pokazal glasbenega veščaka; kajti v tej maši se ne nahajajo staro obrabljene fraze, kakor se to mnogokrat opazi pri umotvorih raznih skladateljev; temveč vije se skoz in skoz lepo tekoča melodija, bodi si v katerem koli glasu, ki poslušalcu dobro ugaja. Tò mašo moram priporočati tudi zaradi tega, ker se nahajajo v njej dobro harmonizovane koralne responzorije, kakor tudi Introitus, Graduale, Offertorium in Communio, katera so predpisana na dan sv. Alojzija. Natančneje ocene mi pri tej priliki ni potrebno razpravljati, ker ime zlagatelja hvalijo tudi že druge skladbe, katere jo on obelodanil. Torej komur je mar za dostojno in ubrano liturgično glasbo, temú se toplo priporoča omenjena maša, ki stane le 1 krono in se zamore naročiti pri g. skladatelju in raznih knjigarnah. Gotova resnica, da ako se homo poprijeli skladb v pravem cerkvenem duhu zloženih, potem nam ne bodo mogli nasprotni narodi prebacivati, da smo ravno mi zatirani Slovenci še sto let za njimi glede liturgično cerkvene glasbe.

Karol Bervar.

Razne reči.

— Orglarska šola Cecilijinega društva za ljubljansko škofijo je zaključila šolsko leto 1897/8 dné 14. julija s sv. mašo in običajno preskušnjo, o kateri poroča C. Gl. na drugi strani. Šolski poduk dovršil je Bervar Jožef iz Motnika na Kranjskem z dobrim uspehom ter bo tudi nastopil orglarsko službo v domači škofiji. — Ker je bilo lansko leto v šolo sprejetih nekaj učencev čez navadno število in treba pri razdelitvi ur za poduk in vaje ozirati se na število učencev in instrumentov, je radi zaželjenega napredka samo ob sebi umevno, da je šola za prihodnje leto 1898/9, katero se prične dné 19. septembra, malo da ne z učenci že preskrbljena.

— Konferenca cerkvenih glasbenikov v Gradcu je sklenila prirejati redne podučevalne tečaje za sekovsko škofijo, in sicer bode razpadal tečaj v dve učbi: prva bode obsegala nauk o harmoniji s posebnim ozirom na cerkveno orgljanje, način početnega podučevanja v petji, liturgiko, cerkv. glasbeni repertoar in koralno petje; druga pa kontrapunkt, zgodovino glasbe, lepoznanstvo cerkvene glasbe in koralno petje. — Letošnji (prvi) tečaj bode v Gradcu od 19. do 24. septembra, vsak dan po 3 ure dopoldne in 3 ure popoldne; udeleževati poduka pa se morejo v prvi vrsti že nastavljeni cerkveni pevski vodje in orglavci, ali pa oni učitelji, kateri nameravajo postati korregente.

— „Diecéšní Jednota Cyrillská“ v Kraljevem gradcu vabi člane vsih „Cyrillskych Jednot“, duhovenstvo, reditelje korov, učitelje in sploh prijatelje cerkvene glasbe na „Cyrillské exercicie“, katere napravi v dneh 9, 10, 11. avgusta 1898 v šk. spolkovem domu Albertinu v Kraljevem gradcu. Vspored je jako zanimiv.

— Sv. oče Leon XIII. so imenovali preč. g. P. Edmunda Luypen S. J. apostolskim vikarijem v Bataviji in naslovnim škofom oropskim. Novi škof je obiskoval l. 1882 kot mašnik cerkveno glasbeno šolo v Reznu, stopil l. 1883 v red tovarštva Jezusovega, mnogo pisal za „St. Gregorius-blad“ in preložil znana Laus-ova „odprta pisma“ o Areškem kongresu iz holandskega na nemški jezik.

† Č. g. dr. Oton Birnbach, mestni župnik v Wartha (Pr. Šlezija), s katerim so se cerkv.-glasbeni časniki zadnja leta zelo pečali, mož prej trdnega zdravja, je umrl dné 4. junija t. l. za srčno in obistno boleznijo še ne 43 let star. Bil je živahnega duha in osebno ljubeznjivega obnašanja; obžalovati je le to, da je svoje živahnost v to porabljal, da je nasproti cerkvenim določbam svojeglavno trdil, češ da je dovoljeno pri peti maši (missa cantata) popevati v domačem jeziku. Krutschek, kakor znano, ga je dobro zavrnil; in zadnji odloki z najmerodajniše strani (S. R. C.) so mu dokazali, da nima prav. Žal, da je r. Birnbach tudi pri nas marsikoga v njegovih napačnih nazorih potrdil in druge v dobrem prepričanji omajal. Linska theol. Quartalschrift je tu veliko zakrivila. R. I. P.

— „Gregorius-Blatt“ poroča iz Berolina, da je sinoda organistom protestantovskih cerkvá (katere so doslej nastavliali proti četr- ali polletni odpovedi) dovolila trdne službe s pravico do penzije. Kaj tacega bi tudi katoliškim orglavcem ne škodovalo niti na Pruskem niti pri nas.

— Skladatelj Giuseppe Verdi, kateri je sedaj 84 let star, je naredil lepo ustanovo. Podaril je 2 milijona lir, da se sezida hiša za revne stare glasbarje v Milanu; poleg tega pa je še založil toliko glavnico, da bodo obresti na leto znašali 300.000 lir, s katerimi se bode mogel zavod pod vodstvom — redovnic vzdrževati.

— Zabavna in posvetna pevska društva rasejo kot gobe po dežji; gledé zabave tekmujejo med sabo, kolikor le mogoče. Da je nasledek takih zabav le socialna beda, kaže resničen dogodek zadnjega časa. Neko pevsko društvo pričakuje „in Glanz und Wachs“ na kolodvoru odhoda; pride pa borno napravljeno dekletce, išče salonsko oblečenega očeta na pevci in ko ga najde, mu tiho zašepeče, a vendar tako, da se je slišalo: „Ata! mama prosijo 30 krajcarjev, da nam bodo rženega kruha kupili; tako hudo smo lačni!“ — Je li ta slučaj jedini?

Oglasnik.

Missa in honorem sancti Aloyssi Gonzagae, patroni juventutis studiosae. Za 4 enake glase zložil A. Foerster op. 67. Zvezek obsega zraven maše tudi introitus, graduale, offertorium, communio in vse dotične rezponzorije, vse za moški ali posebno tudi za ženski zbor, ker obseg glasov ne sega niti previsoko niti prenizko. Znani strokovnjak, gosp. Dan. Fajgelj, piše o tem delu v „Primorskem listu“: „Ta izborna maša je zelo vredno delo cerkvene glasbe novejšje dobe. Poslušalca vpelje v pravo pobožnost in sveto gorečnost, ker razvija bogastvo vzvišenih harmonij in srca pretresujočih cerkvenih, na koralu slovečih melodij . . . Njegova (skladateljeva) glasba se odlikuje po svežih in krepkih melodijah, harmoniji, glasbenih oblikah in ritmih; je gladko tekoča in ne prizadeva v glasostavu nikakih težkoč. V omenjeni maši pa je še izpeljava glasov melodijozna, in kjer se nahajajo imitacije, so te tako naravne in tekoče, da pevci komaj opazijo polifonski tok — čuti je, kakor bi padale harmonije iz nebes . . . Maša se poje lahko iz partiture, ki velja, ako se kupi od 5 glasov naprej pri skladatelju po 40 kr., drugače pa 1 iztis po 50 kr. (zvezek obsega 18 strani).

Dvanajst mašnih pesmi za mešan zbor zložil Ign. Hladnik op. 35. Partitura obsega 8 novih, 4 pa iz op. 17. istega skladatelja; vsaka ima 3 znane tekste iz Cecilije. Avtografovana partitura stane s 4 glasovi 1 gld.

Ecce sacerdos magnus istega skladatelja op. 37. je večja, težja skladba za mešan zbor, deloma tudi za ženski čveterglasni zbor z orglami, ki krepko podpirajo pevski zbor. Avtografovana partitura te efektne skladbe velja 30 kr. Oboje založil skladatelj.

Listnica vredništva prilog.

Odgovor na poslane skladbe: „Tu es Petrus“ (B. P.) posnema, sicer izvrstni motet Hallerjev; pa skladba ni še zrela za naš list. „Terra tremuit“ in „Intonuit“ (T. P.): Napačna deklamacija in še nepopolna faktura v ritmu in harmoniji; drugač dremlje v Vaši fantaziji precej dobrega zrna. „Prijetelji“ (F. O.) tudi še ni za naš list. „Materi vedne pomoči“ (I. P.) zahaja preveč na slabo pot, kateri smo se, hvala Bogu, uže srečno izognili — seveda „dopadal“ Nam, pa gotovo tudi Vam ne ugaja, kaj? Koliko više stoji nad to skladbico Vaš „Post partum!“

„Jezus pridi k meni Ti“ in „O Devica“ (A. S.) Prva triglasna, kakor druga čveterglasna, obe sta za rabo v cerkvi — toda vir iznajdbe je zelo dvomljiv — torej plagijat. „Diffusa“ pride v porabo, ako prevzame g. skladatelj odgovornost za izvornost.

Današnjemu listu je pridana 7. in 8. štev. prilog.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.